

- a jövőben várható a gallium-arszenid szélesebb körű felhasználása is. A legismertebb félvezető eszköz a dióda és a tranzisztor.
- integrált áramkör, IC, integrated circuit** — elektronikus eszköz, amelyben parányi, néhány négyzetmilliméternyi területen nagyszámú áramkörti elem van. Előnye a kis méret, az áramkör megbízhatósága, a hagyományos elemekkel szembeni kis teljesítményfelvétel (fogyasztás), és a nagy sorozatú, automatizálható és gazdaságos gyártás.
- hardware** (ang.) — a számítógép alkatrészeinek — legyen az egy alkatrész, egy bonyolult áramkör vagy maga a központi egység — neve.
- LSI áramkör** — az angol Large Scale Integration kifejezés rövidítése, jelentése nagymértékben integrált áramkör, amelynél egy szilícium lapkán (chip) 100—10 000 elemet helyeznek el.
- mikroelektronika** — az elektronikának a mikroáramköröket és egyéb parányi elektronikus alkatrészeket előállító ága.
- mikroprocesszor** — integrált áramkör, amely programvezérlés hatására egy (digitális) számítógép központi egységének feladatait képes elvégezni.
- mikroszámítógép, mikrogép** — mikroprocesszoron alapuló, azt további funkcionális egységekkel kiegészített kis méretű számítógép. Ha tehát a mikroprocesszorokhoz memóriákat, valamint be/kimenő egységeket (perifériákat) csatlakoztatnak, kész a mikroszámítógép.
- software** (ang.) — a számítógépet működtető programok neve. A software készítése során nagymértékben figyelembe kell venni a hardware adottságait.
- tirisztor** (ang.) — vezérelhető kapcsolóként működő egyenirányító szilíciumtranzisztor.
- tranzisztor** (ang.) — áramerősítésre, rezgéseltetésre, impulzusok átvitelére használt félvezető kristály.
- VLSI áramkör** — az angol Very Large Scale Integration kifejezés rövidítése. Jelentése: nagyon nagy mértékben integrált áramkör, amelynél egy morzsán (chipen) 10 000-nél több elemet helyeznek el.

IRODALOM

- Dancea, I.: *Microprocesoare, arhitectura internă, programare, aplicații*. Cluj-Napoca, 1979. — Gerencsér Ferenc: *Belépés csak mikroelektronikával*. Figyelő, 1980. 3. — Ginsbach, K. H.—Silber, D.: *Fortschritte und Entwicklungstendenzen bei Silizium-Leitungshalbleitern*. Elektronik-Anzeigen, 1978. 3. — Kaucsár Márton: *Korszerű elektronikus áramkörök*. Kvár-Napoca, 1978. — Madarász László: *A digitális elektronika varázsvesszője, a mikroprocesszor megváltoztatja körülöttünk a világot*. Rádiótechnika Évkönyve, 1979. — *** *Mikroprozessoren Systeme*. Elektronik Industrie, 1977. 12. — *** *Microprocessors and microcomputers*. Computer, 1977. 1. — Moraru, Fl.: *Programarea microcalculatoarelor*. Buc., 1977. — Dr. ing. Romanu, Ion: *Informatica românească în serviciul conducerii economice*. AMC — Automatica — Management — Calculatoare. Vol. 21. A., B. Buc., 1976. — Szauer Péter—Heimer György: *Chip az új (n)agyhatalom*. Heti Világgazdaság, 1979. 20. — *** *Transmiterea numerică, prelucrarea datelor și conducerea proceselor cu ajutorul calculatoarelor*. Probleme de automatizare. Vol. 11. Buc., 1979. — Vătășescu és mások: *Circuite integrate. Manual de utilizare*. Buc., 1979. — Weinert, H.: *Mikroelektronik der 80er Jahre*. Elektronik, 1979. 1.

NAGY MIKLÓS

Az integráció befejezetlen piramisa

Az enkausztiáról nyugodtan lehet értekezni, mert attól, hogy valaki egy képzőművészeti tárlaton nem tudja, melyik kép készült ezzel a viaszos technikával, még nem dől össze a világ. A behaviourizmust is fejfájás nélkül lehet taglalni, senkinek sem vág az elevenébe (sőt, állomásfőnök is lehet attól, ha nem tudja, mi az). Ha a természettudományok területén akarnánk maradni, akkor bizonyos érzékenységek megsértésének kockázata nélkül írhatnánk trofikus szintekről, táplálko-

zasi láncról, ökoszisztémák eltartóképeségéről. Ellenben nincsen olyan ember az országban, akinek az ősei ne lettek volna valamikor pásztorok vagy földművelők, s ennél fogva mindenki „atavisztikusan“ ne értene a földműveléshez, s ne mondana véleményt róla. De ha ezt — tiszteletreméltó szerénységből — nem is teszi, napról napra tapasztalnia kell, hogy a nemzetgazdaságnak ez az ága hogyan működik, mert közvetlenül kihat arra, mi kerül az asztalára.

A mezőgazdasági termelés tehát mindenkit közvetlenül érint. Ezt látszik bizonyítani: napisajtónkban is olyannyira fontos témakörnek számít, hogy kivételes az a nap, amikor valamelyik mezőgazdasági kampány valamely fontos eseményéről vagy feladatáról ne jelenne meg cikk, felhívás, nyilatkozat, beszámoló, jelentés, elmélkedés, dorgálás, dicséret. Mégis az agrártevékenységet (több vagy kevesebb) hozzáértéssel, lényegre törően elemző írások általában visszhangtalanok, nyilvánvalóan az olvasó következő gondolatmenete eredményeképpen: a mezőgazdaság arra való, hogy megtermelje a tojást, a zöldséget, a gyümölcsöt; ha ezt csak kevés hatékonysággal teszi, akkor ne írjanak nekem a termelés legkorszerűbb módszereiről, ez ugyanis olyan, mint amikor valaki a relativitás elméletét magyarázza, de nem ismeri a hármasszabályt.

Ezért van az, hogy a világ mezőgazdasága iránt a nagyközönség több érdeklődést mutat, mert annak szabályozó hatását is érzi ugyan (erősen letompítva), de ott már túl bonyolultak az összefüggések ahhoz, hogy az egyensúlyi helyzet fenntartását vagy megingását azoknak tulajdonítsa. Mindezek ellenére az általános tájékozottság igénye megköveteli, hogy ne csak a színházi kollokviumok iránt érdeklődjünk, hanem szerezzünk tudomást az őstermelőinek nevezett foglalkozásban érvényesülő szemléletekről s azok kihatásairól az eredményességre.

Kollektív gondolkodás és eredményesség

Ha azt akarnám, hogy szépen csengjen, és kevesebben értsék meg (ahogyan erre — olykor úgy tűnik — sok közírónk törekszik), azt mondhatnám, hogy az információáramlás és a produktivitás közötti kauzalitás immanens. De talán világosabb, ha azt mondom, minél többen törnek valamin a fejüket, annál valószínűbb, hogy a kollektív gondolkodás eredményes lesz. De sokan (számosan) csak akkor törhetik — szakmainak számító kérdésekben — a fejüket, ha használható, részletekbe menő és a háttereket is feltáró adatoknak vannak a birtokában.

Célszerűségi szempontok diktálnák, hogy világosan körülhatárolódjék: melyek azok az információk, amelyek nem tartoznak a nagyközönségre, s melyek azok, amelyeknek minél szélesebb körű publicitást célszerű biztosítani, hogy *gondolkodásra, szellemi együttműködésre késztessek* (legalább) a szakmabelieket, de a kérdéskomplexum iránt akár csak tangenciálisan érdeklődőket is. Egy példa: egy 1954-ben megjelent (egyébként jó) lótenyésztési szakkönyvünk például úgy tárgyalja — bőséges részletességgel — a ménesekről, méntelepekről szóló kérdéseket, hogy közben meg sem említi, hol vannak az országban ilyen intézményeink. Kockázatosnak tartották nyilvánosságra hozni, hogy hol van a lipicai ménesünk, vagy melyik telep látja el Bihar megyét ménekkel. Utána szélesre tártunk bizonyos kapukat, nyitotunk sokfelé, sok szakemberünket küldtünk a világ legkülönbözőbb tájaira tanulmányútra, munkára, de még mindig szűkmarkúan bánunk azokkal az információkkal, amelyek szükségesek volnának ahhoz, hogy az agrárszakemberek ezrei világ-gazdasági összefüggésekben gondolkozzanak és tervezzenek, részletesen és pontosan megismerjék azokat a gazdasági szabályozókat, amelyek a mezőgazdasági termelésben a gazdaságosságot meghatározzák, amelyek a világpiacon versenyképességbe erről az oldalról szólnak bele.

Mezőgazdaságunk eddig elért eredményei nem azt igazolják, mintha főlegesen volna, hogy a szakvezetés ez ágazat valamennyi munkahelyén dolgozó szakemberek szellemi hozzájárulását igényelné, de hogy ez elvárható legyen, olyan rendszeres, alapos, részletes és megbízható tájékoztatásra van szükség az egész ágazat működéséről — beleértve az agrártermékek külkereskedelmét is —, hogy a termelőegységekben, az integráló szervezetekben, a szakigazgatásban, kutatásban mindenki az adatok teljes színtéjének ismeretében optimális megoldásokat tudjon választani. S ehhez tartozik a szakirodalom-bőség is.

Es ide kívánkozik egy szemléleti kérdés, ami egyben gazdasági. Főiskolai végzettségű szakembereinktől azt kívánják, hogy a termelési folyamat legegyszerűbb műveleteiben is aktív részt vegyenek (az agrármérnök álljon a vetőgépen vetés idején; az állattenyésztő mérnök reggel és este legyen az istállóban a fejésnél). Ez a szemlélet a szellemi javakkal való pazarló bánásmódnak tűnik, hisz e feladatokra elég volna egy általános iskolát végzett, megbízható szövetkezeti tag. A mérnök,

agrárközgazdász képzettségét gazdaságosabban kellene felhasználni arra, hogy a termelés lényeges kérdéseivel (például ágazati fejlesztés, telkesítés, értékesítés és ezzel összefüggően a rentabilitás, a pénzügyi gazdálkodás, a munkaerő és a gépesítés összehangolása) foglalkozzék, ideje nagy részét a tervezéssel és az ehhez szükséges dokumentálódással tölthesse.

De ehhez igaz, arra is szükség volna, hogy a főiskolai végzettségűek és a szakképzetlen termelészövetkezeti tagok közötti űrt középkaderekkel töltsék ki. Ám az ilyenek az mtsz-ekben szinte teljességgel hiányoznak, emiatt a tudomány vívmányainak a közvetítése a felső szintről az alsóbbakra nehézkes, eredményei tisztavárág-életűek.

Márpedig a szocialista nagyüzemi gazdálkodásban nem nélkülözhető a tudomány fejlődésével való lépéstartás. Mert megfontolandó, remélhető-e a nagyüzemi gazdálkodásban a kisparaszti termelési elképzelések felnagyításával elérni a világszínvonalat? A termelészövetkezetek vízszintes integrációja érdekében egységes állami és termelészövetkezeti agráripari tanácsokat hoztunk létre, ami csak abban az esetben hozza meg a várt eredményeket, ha ez a szervezeten tervezője és integrálója lesz a társult gazdaságoknak, s nem csak szervezője, de a függőleges integráció csúcsáig menően felelős ügyvezetője is egy bizonyos gazdasági (termelői, feldolgozási, értékesítési) tevékenységnek. Mert tulajdonképpen a függőleges integráció, amely néhány éve hazai mezőgazdaságunkban is üdvösnek mondatott ki, akkor hozza meg mindazokat a gazdasági, pénzügyi s ezek következményeként szociális eredményeit, ha teljessé válik, azaz a termelési folyamaton kívül magába foglalja a mezőgazdasági nyersanyagok feldolgozását is, azok fogyasztásra való előkészítését és értékesítését is, ezzel ösztönzőjévé válva a termelés bővítésének. A vertikális integráció felső szintjei mezőgazdaságunkban még nem épültek ki, s így az anyagi érdekelttség mint ösztönző tényező nem érvényesül termelészövetkezeink integrálódott üzemágaiban sem. Egy 1967-es párthatározat a koncentrációt, a szakosodást és az integrációt a fejlődés tényezőiként nevezi meg; közülük az integráció — főként a függőleges — még nem jutott olyan stádiumba, hogy pozitív termelési tényezőként jelentősnek lehessen nevezni. Megfelelőnek mutatkoztak a termelés szakosodásának, koncentrációjának megvalósítására és az integráció kiépítésére az ún. termelési rendszerek, amelyekben a rendszergazda szerepét egy kiválóan dolgozó nagyüzem tölti be, tehát egyúttal integrátor is, aki ténylegesen felel a termelési rendszerhez tartozó gazdaságok szakmai tevékenységének jó menetéért, s az előírt technológia pontos alkalmazásának esetére bizonyos hozamszintek elérését garantálja. Ilyen rendszerek fogják össze például a kukoricatermesztő gazdaságokat vagy a hússertés-tenyésztőket. Egyesek közülük külföldi partnerekkel is dolgoznak.

A szektorok súlya az egészben; az ágazatok aránya

A nemzetgazdaság egészében, a nemzeti jövedelemben a mezőgazdaság (amibe egyes országokban beleszámítják az erdő- és halgazdaságot is) rendkívül eltérő arányokban részesedik. 1979-ben országunk ipari össztermelése 882,9 milliárd lej, a mezőgazdaságé pedig 143,3 milliárd lej volt, ami 16,2%-ot jelent. Romániában a következőképpen alakult a helyzet 1938-ban és 1978-ban:

A mezőgazdaság százalékos részesedése

	1938	1978
a társadalmi termékből	30,1	13,4
a nemzeti jövedelemből	38,1	15,3

A mezőgazdaság körülbelül olyan arányban részesedik a nemzeti jövedelemből, amilyen arányban a beruházásokból is.

A mezőgazdaság részesedése a beruházások összértékéből

	1966—1970	1971—1975	1978
A beruházások összértéke (millió lejben)	330 797	584 980	196 294
ebből mezőgazdasági (százalékban)	51 555	76 966	26 540
	15,6	14,1	14,0

Míg a megművelt területből az állami vállalatok 30,1%-ban, az mtsz-ek 60,6%-ban részesülnek, a beruházások összege 1975—1978-ban az ámv-oknál 26 803 millió lej, az mtsz-eknél csak 22 791 millió volt.

A szektorok részesedése meglehetősen változatos. A teljes mezőgazdasági területből — amint láttuk — a szocialista szektor 90,7 százalékot használ, míg a háztáji gazdaságok használatában annak 6,3%-a, az egyéni gazdaságokéban 9,3%-a van. Tehát ha használat szerint nem szocialista szektornak a háztájit és egyénit vesszük, ezek együttesen az összterület 15,6%-át művelik (használják).

A termelésben való részesedésük lényegesen eltérő. Az ország burgonyatermésének 55,2%-a, a zöldségfélékének 42,8%-a, a gyümölcsnek 57,2%-a (ezen belül a cseresznyének és meggynek 82,5%-a, a kajszibarackénak 74,0%-a, a diónak meg éppen 97,3%-a), a szőlőnek 40,7%-a származik a háztáji és egyéni gazdaságokból.

Állatállományunk — a szántóföldi takarmányterméshez képest — nagy, hiszen a megművelt 9 684 100 hektárból csak 1 338 900-on, vagyis mindössze 13,8%-on természetünk takarmánynövényeket, ami 1980-ra tovább csökkent, mert a kukorica vetésterületét a takarmánynövények rovására növelték. (Ezzel szemben a takarmánynövények a szántóföld — vidékek szerint változóan — 70–90%-át foglalják el Svédországban, 85%-át Dániában.)

Az 1979. januári állatszámlláskor talált állomány szektoronkénti megoszlása

	Szarvasmarha		Sertés		Juh		Baromfi		Méhcsalád	
	ezer db	%	ezer db	%	ezer db	%	ezer db	%	ezer db	%
Állami	992,5	15,2	4192,0	40,5	2459,5	15,7	38 482,3	38,6	130,6	12,5
Mtsz	2878,9	44,2	3329,3	32,2	6576,0	42,1	15 200,2	15,2	54,3	5,2
Háztáji	1626,9	24,6	2013,8	19,5	4428,3	28,5	33 920,0	33,9	455,1	43,5
Egyéni	1012,3	16,0	801,5	7,8	2148,6	13,7	12 122,0	12,3	406,1	38,8

Amint látható, a háztáji+egyéni gazdaságokban a szarvasmarha-állomány 40,6%-át (ezen belül a tehénállomány 44,3%-át), a juhállomány 42,2%-át, a baromfi-állomány 46,2%-át és a méhcsaládok 82,3%-át tartják el a terület 15,6%-ának terméséből, illetve az mtsz-ektől természetbeni javadalmazásként szerzett terményekből.

A nem szocialista szektor részesedése még 1978-ban is minden fő állati terméknél meghaladta a 40%-ot.

A háztáji és az egyéni gazdaságok százalékos részesedése

	1950	1960	1970	1978
A teljes hústermelésből	90,0	75,7	49,1	44,9
ezen belül marhahúsból	95,3	78,5	50,6	49,8
A teljes tejtermelésből	98,2	85,6	54,4	54,4
Gyapjúból	96,2	69,3	43,7	41,0
Tojásból	99,0	97,5	77,8	59,0

Az adatok elemzéséből arra kell következtetnünk, hogy a háztáji és egyéni termelőket jelentős támogatásban érdemes részesíteni, annál inkább, mert a föl-sorolt értékeket (jelentős élelmezési nyersanyagokat) minden állami beruházás nélkül, önjerejükből termelik meg. Különösen meg kellene becsülni a sok leköötöttség-gel, vesződséggel járó veteménytermesztést és állattartást, amelyek termékei egyre megbecsültebbek. A támogatás szükségességét a legújabb párthatározatok is ki-mondják, mégis van eset, hogy helyi elgondolások e szándékkal szöges ellentétben állnak. Ismeretes, a kolozsvári földészek bőségesen és kiváló minőségű zöldséggel látták el Kolozsvár lakosait, de ahelyett, hogy minden eszközzel (például külön zöldségtermesztő parcellák juttatásával, kiemelt nyugdíjak biztosításával) támogat-ták volna fontos munkájukat, a városfejlesztéssel termőföldjeiket rendre beépítet-ték, őket pedig tömbházlakásokba költöztették, ahol a saját élelmüket sem tudják megtermelni.

A fejlődés helyes irányának biztosítása végett ismerni kell az ágazatok faj-súlyát is az agrártermelésben. A XII. pártkongresszus határozatából kitűnik, hogy a növénytermesztés és az állattenyésztés részarányának az össztermelésben úgy kell módosulnia, hogy az utóbbi részaránya 1985-re elérje a 45–46%-ot. 1977-ben elérte a 43%-ot, noha ez — eredetileg — csak 1980-ra volt előirányozva, tekintve, hogy 1938-ban még csak 30,8% volt. A fenti növekedés elsősorban az állami gazda-ságok javára frandó, állattenyésztésük termelése 1962 és 1977 között 6,2-szeresére emelkedett, míg az mtsz-ekben csak 2,34-szeresére.

A termelés növekedésével javulnia kell az élelmiszerellátásnak is, ha a kül-kereskedelemben az az elv uralkodik, hogy exportra csak a fölösleget szállítják, a hiányzó fogyasztási cikkeket pedig az ország import útján biztosítja.

**Mezőgazdasági külkereskedelmünk élelmezést szolgáló tételeinek értéke
1970-ben és 1978-ban
(millió valutalejben)**

	1970		1978		1978	
	export	import	export	import	az országos egészéből % export import	
Élőállat (vágóállat nélkül)	4,2	18,9	10,6	79,5	—	0,2
Élelmiszer előállítására szolgáló nyersanyag*	501,4	265,8	1703,4	1950,1	4,6	4,8
Élelmiszer**	1345,1	357,6	3581,2	854,3	17,4	3,7

* Vágóállatok, magvak, gyümölcsféltermékek, dohány stb.

** Hús, hentesáru, tojás, tej, tejtermékek, gyümölcs, cukor, olaj, só, méz, bor, pálinka, cigaretta stb.

Ezek szerint tenyészállatot szinte nyolcszor annyi értékben hozunk be, mint amennyire kiviszünk, ellenben annál az árucsoportnál, ahova a hús is tartozik, kivitelünk (1970-ben is, 1978-ban is) nagyjából a négyszerese behozatalunknak. És itt meg kell egy percre állnunk. Az utóbbi években — miután a korábbiakban elég jelentős számban hoztunk be külföldről tenyészszarvasmarhát (főleg holsteini fajtát), nagy tételekben hozunk be tenyészjuhokat (anyaállatokat is) a földgömb talán tőlünk legtávolabbi pontjairól: Új-Zélandról és Ausztráliából. A nemzetközi külkereskedelmi kapcsolatok ma rendkívül bonyolultak, s így e kapcsolatok hátterének alapos ismerete nélkül nehéz megállapítani, milyen körülmények készítenek arra, hogy ilyen — látszólag nagyon nagy szállítási költséggel terhelt — importhoz folyamodjunk, ahelyett, hogy — az általános mai gyakorlatnak megfelelően — a nemesítésre kiszemelt fajták ondját importálnánk, ami olcsóbb is, a honosodás — és az azzal járó számos más gond — nagy kérdőjeleltől is mentesíti. A politikai vezetés szintjéről többször hangzott már el felszólítás új, nagyobb teljesítőképességű állatfajták nemesítésére. Mégis főleg idegen fajták behozatalával oldjuk meg a nemesítést, a fajtákat meg annyira sem méltatjuk, hogy állatszámálláskor fajta szerinti összeírást is végezzünk, s az eredményt — vagyis az állatfajok fajtankénti megoszlását — statisztikai kiadványainkban közzétegyük.

Egy szemléleti kérdés toluul újra előtérbe. Akárcsak az embernél, az állatoknál is határozott pozitív korreláció áll fenn a teljesítmények és az igényesség között. Nagy teljesítményre csak az az élő szervezet képes, amelynek fiziológiás szükségleteit maximális szinten kielégítették. Hiába hoz magával egy állat eredeti életteréből kiváló öröklődési anyagot, ha új élőhelyen igényeit nem tudja folyamatosan (!) és minden vonatkozásban kielégíteni. Márpedig erről a napisajtó állandóan tájékoztat — állattartásunkban szinte pontos ciklusossággal ismétlődnek azok az időszakok — nyárutó, télutó —, amikor a takarmányhiány annyira súlyosbodik, hogy a tehének tejhozama napi 1—2 literre esik vissza, a rentabilitáshoz megkívánható minimális 8—9 literrel szemben.

Eredmények, párhuzamok, buktatók

Az ország foglalkoztatott lakosságának 32,5%-a még 1978-ban is a mezőgazdasághoz tartozott, viszont az alkalmazottaknak alig 7,6%-a dolgozik a mezőgazdaságban, ami azt jelenti, hogy a különbözetet a termelőszövetkezeti tagok adják.

A köztudatban az a felfogás él, hogy a mezőgazdaságban foglalkoztatottak százalékos arányának csökkenése a mezőgazdaság gépesítésével együtt járó természetes folyamat a világ minden táján. Azonban a között a két folyamat között, ami a legfejlettebb ipari államokban és nálunk lezajlott, lényegbevágó különbség van. A legfejlettebb országokban a bőségsben és nyereségben megvalóuló mezőgazdasági gépek, felszerelések, peszticidek kiszorították a drágább kézi munkaerőt a mezőgazdaságból, míg nálunk a falusi lakosság az iparfejlesztés és az urbanizációs törekvések következtében — még mielőtt a gépesítés és vegyszerezés munkaerőjét helyettesíteni tudta volna — kezd tömegesen megvalóuló mezőgazdasági munkától. Ez az állapot egyre fokozottabban hangsúlyozódik az mtsz-ekben, s egyik fő oka annak, hogy a munkacsúcsok idején még idegen munkaerő részvételével sem sikerül a munkát idejében, kielégítő módon elvégezni. Ezt eléggé jól szemlélteti, hogy míg a gyümölcsösök területe 1934—1978 között 69,2%-kal nőtt, az össztermelés 6,9%-kal csökkent, s az 1978. évi területegységenkénti termésátlag az 1938. évinek alig 56,1%-a.

Tisztázni kell azt is, hogy a gépesítés foka nem azonos a gépek számának gyarapodásával. A komplex, illetve bizonyos kultúrákra vagy műveletekre szako-

sított gépeknek a hiánya fokozottabban érződik a dombvidéken; még az általános talajművelő és növényápoló gépek közül is kevés az olyan, amely lejtős területekre alkalmas.

Ilyen körülmények között a termésátlagok és az állattartásbeli hozamok alakulása erősen függ még az időjárás alakulásától (tehát ingadozik), s nem éri el a kívánt fejlődést.

Néhány fontosabb termés, illetve termék hozamának alakulása

	1938	1965	1970	1975	1978	1979
Búza és rozs (q/ha)	13,1	19,7	14,4	20,6	27,1	22,0
Kukorica, szemes (q/ha)	10,6	17,8	21,2	27,8	32,1	37,1
Napraforgó (q/ha)	8,7	12,2	12,7	14,3	16,0	17,1
1934—1948						
Szőlő (q/ha)	50,8	38,0	26,0	38,9	45,1	—
Gyümölcs (q/ha)	55,9	33,4	?	25,6	31,4	—
1950						
Tehén- és bivalytej, (l/év/tehen)	867	1497	1559	1636	1968	—
Juhtej (l/év/anyajuh)	40	38	33	32	34	—
Gyapju (kg/év/juh)	1,6	2,1	2,3	2,3	2,6	—
Tojás (db/év/tyúk)	69	88	93	139	155	—

Ahhoz, hogy párhuzamot lehessen vonni, íme néhány a világ jobb* eredményei közül (azonos mértékegységekben):

	búza		kukorica		burgonya		tehenéj	
	1965	1977	1965	1977	1965	1977	1961—1965	1976
NDK	36,7	39,8	—	—	177	176	2552	2902
NSZK	30,8	45,2	35,9	56,5	231	284	3517	4105
Franciaország	32,6	42,3	39,8	52,9	195	275	2552	2902
		1976		1976		1976		1976
Izrael	15,4	20,3	39,6	46,6	212	291	4625	6519
USA	17,0	20,4	41,7	54,9	224	281	3519	4941
Hollandia	43,8	54,4	39,5	44,4	292	297	4298	4961

* Nem a legjobb, csak jobb a világtáznál.

Nem vetettük fel a termelés pénzügyi vonatkozásait (elsősorban a rentabilitás kérdését), mert az az árpolitikától elválaszthatatlan, annak elemzése pedig meghaladná tanulmányunk kereteit. Tény azonban, hogy 1970-ben, majd 1979-ben újra el kellett engedni sok mezőgazdasági termelőszövetkezet adósságait, mert nem volt remény a törlesztésre.

A potenciális lehetőségek, a kísérleti eredmények és az országos átlagok közötti különbségeket (például saját nemesítésű búzafajtáink — lovriniak, funduleaiak, tordaiak — potenciális hektárhozama 80 mázsa, de a búza országos átlaghozama 1979-ben 22 mázsa volt) csökkenteni elodázhatatlanul sürgős feladat, ami csak a termelés minden — elsősorban emberi — tényezőjének tárgyilagos elemzése után oldható meg.

A mezőgazdaság problémáinak nagy részét — a ténylegesen ható tényezők elfogulatlan feltárása esetén — meg lehet oldani. A legfőbb gond azonban az marad, hogy húsz év múlva (de mondhatnánk immár tízet is) ki hízal majd a háztájiban sertést, ki feji meg a tehenet, ki végzi el azt a munkát, ami a legnagyobb arányú gépesítés mellett is az emberre marad? Kár lenne nem tudomásul venni, hogy a termelői munkakedv a mezőgazdaság egyik legjelentősebb tényezője, amit azonban a legpontosabb, számítógépes optimalizálási terv sem vehet figyelembe. Csak az értő ember.